

Ο ΧΑΡΤΗΣ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΕ

στην Κύπρο

[Ο]ι εθνικές αρχές

(δικαστικές αρχές, αρχές επιβολής του νόμου και διοικητικές αρχές) αποτελούν **βασικούς παράγοντες** για την πραγμάτωση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που κατοχυρώνονται στον Χάρτη»

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2015), ψήφισμα σχετικά με την κατάσταση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (2013-2014) (2014/2254(INI)), Στρασβούργο, 8 Σεπτεμβρίου 2015, αιτιολογική σκέψη ΙΣΤ.

FRA

EUROPEAN UNION AGENCY
FOR FUNDAMENTAL RIGHTS

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ο χάρτης ανθρωπίνων δικαιωμάτων της ΕΕ. Περιλαμβάνει 50 άρθρα με ουσιαστικά δικαιώματα και αρχές, τα οποία συμπληρώνονται από τέσσερα άρθρα με γενικές διατάξεις. Τα κράτη μέλη έχουν την υποχρέωση να σέβονται τα δικαιώματα και να τηρούν τις αρχές του Χάρτη όταν ενεργούν εντός του πεδίου εφαρμογής του δεσμευτικού δικαίου της ΕΕ. Οι διατάξεις του Χάρτη που είναι αρκετά ακριβείς και ισχύουν ανεπιφύλακτα μπορούν να έχουν άμεσο αποτέλεσμα σε εθνικό επίπεδο – για παράδειγμα στα εθνικά δικαστήρια. Επίκληση των διατάξεων του Χάρτη που περιέχουν «αρχές» είναι δυνατή ενώπιον δικαστηρίου μόνο εφόσον οι εν λόγω αρχές έχουν τεθεί σε εφαρμογή μέσω νομοθετικών ή εκτελεστικών πράξεων.

Η προώθηση της εφαρμογής του Χάρτη αποτελεί ρητή υποχρέωση των κρατών μελών. Το παρόν δελτίο χώρας στηρίζει αυτή την προσπάθεια παρέχοντας παραδείγματα της χρήσης του Χάρτη και επισημαίνοντας την προστιθέμενη αξία του.

Ο Χάρτης της ΕΕ ως υποχρέωση: πότε υποχρεούνται να τον εφαρμόζουν οι κυπριακές αρχές;

- ★ Δεδομένου ότι το δίκαιο της ΕΕ εφαρμόζεται κατά κύριο λόγο σε εθνικό επίπεδο, οι εθνικοί δικαστές, οι βουλευτές, οι κρατικοί υπάλληλοι και όσοι ασκούν νομικά επαγγέλματα είναι οι κύριοι «εκπρόσωποι του Χάρτη» στους οποίους βασίζεται το σύστημα της ΕΕ.
- ★ Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ αφορά πρωτίστως την ίδια την Ένωση. Δεσμεύει τα κράτη μέλη της ΕΕ «μόνο όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης» (άρθρο 51 του Χάρτη). Ωστόσο, σημαντικό κομμάτι του εθνικού δικαίου –και της χάραξης πολιτικής– επηρεάζεται άμεσα ή έμμεσα από το δίκαιο της ΕΕ. Όταν ένα νομοθετικό ζήτημα, μια δικαστική υπόθεση ή μια πραγματική κατάσταση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δεσμευτικού ενωσιακού δικαίου, εφαρμόζεται ο Χάρτης της ΕΕ, ο οποίος μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τις εθνικές αρχές ή να γίνει επίκλησή του ενώπιον των αρχών αυτών.
- ★ Δεν είναι πάντα εύκολο να καθοριστούν τα όρια του πεδίου εφαρμογής του Χάρτη. Το ερώτημα του κατά πόσο εφαρμόζεται ο Χάρτης είναι βασικό για την ορθή εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ. Το εγχειρίδιο του FRA σχετικά με την εφαρμογή του Χάρτη στο δίκαιο και τη χάραξη πολιτικής σε εθνικό επίπεδο, με τίτλο *Applying the Charter of Fundamental Rights of the European Union in law and policymaking at national level*, παρέχει ορισμένες οδηγίες για το συγκεκριμένο θέμα.

Πώς χρησιμοποιείται ο Χάρτης στην Κύπρο;

Το κυπριακό Σύνταγμα

Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας

- ★ Προσαρτήθηκε στις Συμφωνίες Λονδίνου-Ζυρίχης του 1959 με τις οποίες κηρύχθηκε η ανεξαρτησία της Κύπρου.
- ★ Η πλέον πρόσφατη αναθεώρησή του πραγματοποιήθηκε το 2016 από τον **περί της δέκατης πέμπτης τροποποίησης του Συντάγματος νόμο αριθ. 93(I) του 2016**. Ως αποτέλεσμα της αναθεώρησης αυτής δεν υπάρχει πλέον αναφορά στη θανατική ποινή – η οποία είχε ήδη καταργηθεί το 1999, με την κύρωση του 6ου και του 13ου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ από την Κύπρο (κυρωτικοί νόμοι 11(III)/1999 και 1(III)/2003).
- ★ Από τις 200 διατάξεις του, οι 30 αφορούν θεμελιώδη δικαιώματα, στο πρότυπο του Τίτλου I της ΕΣΔΑ. Στο μέρος II του Συντάγματος προβλέπονται επίσης ορισμένα κοινωνικο-οικονομικά δικαιώματα, όπως το δικαίωμα αξιοπρεπούς διαβίωσης, η προστασία των εργαζομένων και το δικαίωμα της απεργίας.
- ★ Οι υπόλοιπες διατάξεις αφορούν κυρίως τον διαχωρισμό των εξουσιών των ελληνικών και τουρκικών κοινοτήτων του νησιού, διατάξεις που έχουν καταστεί ανίσχυρες από το 1964, έτος κατά το οποίο οι Τουρκοκύπριοι αποσύρθηκαν από τη διοίκηση του κράτους.

Το Σύνταγμα, ο Χάρτης της ΕΕ και η ΕΣΔΑ

- ★ Το 2016 στο προοίμιο του Συντάγματος προστέθηκε παραπομπή στον Χάρτη και στην **Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου**, με αναφορά στην κατάργηση της θανατικής ποινής και την εισαγωγή πρόσθετης εξαίρεσης στο δικαίωμα του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής, με παραπομπή στο **άρθρο 8 παράγραφος 2 της ΕΣΔΑ**.

Όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ εφαρμόζουν τον Χάρτη της ΕΕ – μολοντί δεν τον αξιοποιούν πάντα στο έπακρο. Ορισμένες φορές, γίνεται αναφορά στον Χάρτη στο πλαίσιο επικείμενης νομοθεσίας ή συζητήσεων στο κοινοβούλιο. Οι εθνικές αρχές και τα εθνικά δικαστήρια στις αποφάσεις τους συχνά παραπέμπουν στον Χάρτη. Ακολουθούν ορισμένα παραδείγματα από την πρακτική που ακολουθείται στην Κύπρο:

★ Εθνικά δικαστήρια: το πεδίο εφαρμογής του Χάρτη της ΕΕ

Το 2015 το Ανώτατο Δικαστήριο της Κύπρου αντιμετώπισε το ζήτημα της εφαρμογής του Χάρτη (υπόθεση 36/2015) στο πλαίσιο της αναθεώρησης του εθνικού νόμου σχετικά με τη διατήρηση δεδομένων με τον οποίο μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο η οδηγία για τη διατήρηση δεδομένων (η οποία κρίθηκε άκυρη με την απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση *Digital Rights Ireland*). Το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, παράλο που ο εθνικός νόμος για τη διατήρηση δεδομένων προβλέπει στο προοίμιο του ότι σκοπός του είναι η μεταφορά της οδηγίας για τη διατήρηση δεδομένων, το πεδίο εφαρμογής του είναι ευρύτερο από αυτό της οδηγίας καθώς, πέρα από την υποχρέωση διατήρησης των δεδομένων, επιδιώκει και τη ρύθμιση της πρόσβασης στα δεδομένα. Ως εκ τούτου, εν προκειμένω δεν χωρούσε εφαρμογή του Χάρτη.

★ Εθνικά δικαστήρια: δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου (άρθρο 47)

Σε άλλη υπόθεση (υπόθεση 95/2015) το 2015 – που αφορούσε τη διεύρυνση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης – ο αιτών προσέβαλε την απόφαση του επαρχιακού δικαστηρίου βάσει της οποίας διατάχθηκε η παράδοσή του στις ελληνικές αρχές χωρίς να του δοθεί η δυνατότητα ακρόασης. Το Ανώτατο Δικαστήριο διαπίστωσε παραβίαση του δικαιώματος αμερόληπτου δικαστηρίου, όπως προβλέπεται στο άρθρο 30 παράγραφος 3 του Συντάγματος, το άρθρο 6 παράγραφος 1 της ΕΣΔΑ και του άρθρου 47 του Χάρτη της ΕΕ.

★ Νομοθετική διαδικασία: σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής (άρθρο 7) και προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (άρθρο 8)

Το 2018 η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Νομικών, στην έκθεσή της σχετικά με τον «περί της προστασίας των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ελεύθερης κυκλοφορίας των δεδομένων αυτών νόμο», αναφέρθηκε στον Χάρτη. Ο πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας υπέβαλε τον νόμο στη Βουλή των Αντιπροσώπων προς επανεξέταση. Ορισμένες διατάξεις κρίθηκαν ασύμβατες με τον Χάρτη και, ως εκ τούτου, αποσύρθηκαν από το νομοσχέδιο.

Η προστιθέμενη αξία του Χάρτη

Ο Χάρτης αποτελεί νομικά δεσμευτικό κείμενο. Περιέχει ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, καθώς και οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα. Επίσης, αντλεί ισχύ από το δίκαιο της ΕΕ, το οποίο συχνά παράγει άμεσα αποτελέσματα και του οποίου η υπεροχή πρέπει καταρχήν, και σε αντίθεση με το διεθνές δίκαιο, να αναγνωρίζεται έναντι του εθνικού δικαίου. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις, ενδέχεται να μην είναι δυνατή η άμεση επίκληση του Χάρτη –για παράδειγμα διότι η αντίστοιχη διάταξη του Χάρτη αποτελεί αρχή και όχι δικαίωμα και δεν έχει τεθεί σε εφαρμογή με νομοθετική ή εκτελεστική πράξη, ή δεν εφαρμόζεται άμεσα για άλλους λόγους, ή δεν εφαρμόζεται καθόλου διότι η εξεταζόμενη υπόθεση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ. Σε κάθε περίπτωση, ο Χάρτης ενισχύει την προβολή των δικαιωμάτων. Απαριθμεί με σαφήνεια τα δικαιώματα και τις αρχές που συχνά δεν προβλέπονται ρητώς σε άλλες διεθνείς πράξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως η ΕΣΔΑ (όπως φαίνεται στο γράφημα 1). Σε αντίθεση με τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη του Συμβουλίου της Ευρώπης, ο Χάρτης της ΕΕ δεν δίνει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να δεσμεύονται από συγκεκριμένες μόνο διατάξεις: τα κράτη μέλη δεσμεύονται από το σύνολο των διατάξεών του.

Δεδομένου του εύρους των δικαιωμάτων που καλύπτει ρητώς, ο Χάρτης μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση της προβολής των δικαιωμάτων σε εθνικό επίπεδο. Επίσης, τα εθνικά δικαστήρια ορισμένες φορές καταφεύγουν στον Χάρτη για την ερμηνεία ή την περαιτέρω ανάπτυξη του εθνικού δικαίου, ακόμα και εκτός του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ.

Από τη σύγκριση του Χάρτη με τα συντάγματα των κρατών μελών της ΕΕ καθίσταται εμφανές ότι το κείμενο του Χάρτη περιέχει

- Δεν υπάρχει ισοδύναμο στην ΕΣΔΑ
- Ευρύτερο από την ΕΣΔΑ
- Προστασία ισοδύναμη με της ΕΣΔΑ
- Αφορά ειδικά την ΕΕ

Σημείωση: Το γράφημα βασίζεται στις Επεξηγήσεις του Χάρτη και στη σύγκριση των δύο κειμένων, με στόχο να καταδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο ο Χάρτης ενισχύει την προβολή των δικαιωμάτων (ορισμένα από τα δικαιώματα που δεν προβλέπονται ρητά στην ΕΣΔΑ καλύπτονται από τη νομολογία, η οποία ωστόσο είναι λιγότερο προβεβλημένη σε μη ειδικούς).

Πηγή: FRA, 2018

Γράφημα 1: Ποια δικαιώματα καλύπτονται; Σύγκριση μεταξύ του Χάρτη και της ΕΣΔΑ

Άρθρα του Χάρτη και κείμενο της ΕΣΔΑ: διαφορές και ισοδυναμία κάλυψης

Άρθ. 1-5
Ξιγοπρέπεια

- 1 Ανθρώπινη αξιοπρέπεια
- 2 Ζωή
- 3 Ακεραιότητα του προσώπου
- 4 Βασανιστήρια· απάνθρωπη, εξευτελιστική μεταχείριση
- 5 Δουλεία και αναγκαστική εργασία

Άρθ. 6-19
Ελευθερίες

- 6 Ελευθερία και ασφάλεια
- 7 Ιδιωτική και οικογενειακή ζωή
- 8 Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα
- 9 Γάμος και δημιουργία οικογένειας
- 10 Σκέψη, συνείδηση και θρησκεία
- 11 Έκφραση και πληροφόρηση
- 12 Συνέρχασθαι και συνεταιριζέσθαι
- 13 Τέχνη και επιστήμη
- 14 Εκπαίδευση
- 15 Ελευθερία του επαγγέλματος και δικαίωμα προς εργασία
- 16 Επιχειρηματική ελευθερία
- 17 Ιδιοκτησία
- 18 Άσυλο
- 19 Απομάκρυνση, απέλαση ή έκδοση

Άρθ. 20-26
Ισότητα

- 20 Ισότητα έναντι του νόμου
- 21 Απαγόρευση διακρίσεων
- 22 Πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία
- 23 Ισότητα ανδρών και γυναικών
- 24 Παιδί
- 25 Ηλικιωμένοι
- 26 Ένταξη των ατόμων με αναπηρίες

Άρθ. 27-38
Αλληλεγγύη

- 27 Δικαίωμα των εργαζομένων στην ενημέρωση και τη διαβούλευση
- 28 Διαπραγμάτευση και συλλογικές δράσεις
- 29 Πρόσβαση στις υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας
- 30 Αδικαιολόγητη απώλυση
- 31 Δίκαιες και πρόσφορες συνθήκες εργασίας
- 32 Απαγόρευση της εργασίας των παιδιών· προστασία στην εργασία
- 33 Οικογενειακή ζωή και επαγγελματική ζωή
- 34 Κοινωνική ασφάλιση και αρωγή
- 35 Προστασία της υγείας
- 36 Πρόσβαση στις υπηρεσίες οικονομικού ενδιαφέροντος
- 37 Προστασία του περιβάλλοντος
- 38 Προστασία του καταναλωτή

Άρθ. 39-46
Δικαιώματα των πολιτών

- 39 Εκλέγειν και εκλέγεσθαι στο ΕΚ
- 40 Εκλέγειν και εκλέγεσθαι σε δημοτικές και κοινοτικές εκλογές
- 41 Χρηστή διοίκηση
- 42 Πρόσβαση στα έγγραφα
- 43 Ευρωπαϊκό Διαμεσολαβητής
- 44 Αναφορά (ΕΚ)
- 45 Κυκλοφορία και διαμονή
- 46 Διπλωματική και προξενική προστασία

Άρθ. 47-50
Δικαιοσύνη

- 47 Πραγματική προσφυγή και αμερόληπτο δικαστήριο
- 48 Τεκμήριο αθωότητας· δικαιώματα υπεράσπισης
- 49 Νομιμότητα και αναλογικότητα αξιολογούντων πράξεων και ποινών
- 50 Ne bis in idem (απαγόρευση δίωξης ή τιμωρίας δύο φορές για το ίδιο αδίκημα)

πιο σαφείς αναφορές σε ορισμένα δικαιώματα. Στην Κύπρο, για παράδειγμα, ορισμένα δικαιώματα του Χάρτη δεν φαίνεται να αντανακλώνται πλήρως στο εθνικό συνταγματικό δίκαιο –για παράδειγμα, η αξιοπρέπεια (άρθρο 1), η ελευθερία της τέχνης και της επιστήμης (άρθρο 13), το δικαίωμα ασύλου (άρθρο 18), τα δικαιώματα του παιδιού (άρθρο 24), τα δικαιώματα των ηλικιωμένων (άρθρο 25), η ένταξη των ατόμων με αναπηρίες (άρθρο 26), το δικαίωμα πρόσβασης στις υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας (άρθρο 29), η προστασία σε περίπτωση αδικαιολόγητης απόλυσης (άρθρο 30), η απαγόρευση της εργασίας των παιδιών και η προστασία των νέων στην εργασία (άρθρο 32),

η οικογενειακή και επαγγελματική ζωή (άρθρο 33), η προστασία της υγείας (άρθρο 35), η προστασία του περιβάλλοντος (άρθρο 37), η προστασία του καταναλωτή (άρθρο 38) και το δικαίωμα πρόσβασης σε έγγραφα (άρθρο 32). Η απουσία ορισμένων δικαιωμάτων από ένα συνταγματικό κείμενο δεν συνεπάγεται σε καμία περίπτωση ότι δεν προστατεύονται από την έννομη τάξη. Ωστόσο, ρητές διασφαλίσεις σε ένα συνταγματικό κείμενο καθιστούν τα δικαιώματα αυτά πιο ορατά και, κατά συνέπεια, περισσότερο προσβάσιμα. Υπό αυτή την έννοια, ο Χάρτης μπορεί να ενισχύσει δικαιώματα τα οποία είναι λιγότερο γνωστά.

Γράφημα 2: Ο Χάρτης ενισχύει την προβολή των δικαιωμάτων; Σύγκριση μεταξύ του Χάρτη και των εθνικών συνταγμάτων

Αριθμός κρατών μελών της ΕΕ ανά άρθρο του Χάρτη τα οποία δεν περιλαμβάνουν στα συνταγματικά κείμενά τους ισοδύναμες ή ρητές διατάξεις

Σημείωση: Το γράφημα βασίζεται στη σύγκριση των κειμένων του Χάρτη και του γραπτού συνταγματικού δικαίου των κρατών μελών της ΕΕ (εξαιρουμένου του Ηνωμένου Βασιλείου) με στόχο να αναδειχθούν οι διατάξεις του Χάρτη που είναι πιθανότερο να ενισχύσουν την προβολή των δικαιωμάτων. Τα δικαιώματα που αφορούν ειδικά την ΕΕ (οι διατάξεις του Χάρτη που στο γράφημα 1 έχουν σημειωθεί με ανοιχτό κίτρινο χρώμα) θεωρείται ότι αντανακλώνται στα εθνικά συντάγματα σε περιπτώσεις στις οποίες είναι δυνατός ο προσδιορισμός συγκρίσιμης διάταξης (για παράδειγμα, μια συνταγματική διάταξη που αφορά τον εθνικό Διαμεσολαβητή).

Πηγή: FRA, 2018

Άρθ. 1-5
Ξιστοπρέπεια

Άρθ. 6-19
Ελευθερίες

Άρθ. 20-26
Ισότητα

Άρθ. 27-38
Αλληλεγγύη

Άρθ. 39-46
Δικαιώματα των πολιτών

Άρθ. 47-50
Δικαιοσύνη

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ: ένα νέο εργαλείο

- ★ Ο Χάρτης καταρτίστηκε από την Ευρωπαϊκή Συνέλευση, η οποία συγκροτήθηκε από 15 εκπροσώπους των τότε 15 κρατών μελών της ΕΕ, 46 βουλευτές (16 μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και 30 μέλη των εθνικών κοινοβουλίων) και έναν εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Συνέλευση πραγματοποίησε επίσης διαβουλεύσεις με την κοινωνία των πολιτών.
- ★ Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο της ΕΕ διακήρυξαν πανηγυρικά τον Χάρτη τον Δεκέμβριο του 2000.
- ★ Με την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας, την 1η Δεκεμβρίου 2009, ο Χάρτης κατέστη νομικά δεσμευτικός. Πρόκειται για μια σχετικά νέα νομική πράξη που χρησιμοποιείται ολοένα και περισσότερο σε εθνικό επίπεδο.

Περαιτέρω πληροφορίες

- ★ Ο Χάρτης της ΕΕ, διαθέσιμος στο EUR-Lex.
- ★ Οι Επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, του Προεδρείου της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης.
- ★ **Charterpedia** – ο διαδικτυακός χώρος του FRA που συγκεντρώνει πληροφορίες οι οποίες σχετίζονται με τον Χάρτη, συμπεριλαμβανομένης νομολογίας εθνικών δικαστηρίων.
- ★ **EU Charter app** – εφαρμογή του FRA για πρόσβαση στον Χάρτη της ΕΕ ανά πάσα στιγμή, οπουδήποτε, καθώς και για πρόσβαση στη νομολογία εθνικών δικαστηρίων και του ΔΕΕ στην οποία έχει χρησιμοποιηθεί ο Χάρτης.
- ★ FRA (2018), **Applying the Charter of Fundamental Rights of the European Union in law and policymaking at national level**, Λουξεμβούργο, Υπηρεσία Εκδόσεων.
- ★ FRA (2018), Γνώμη 4/2018, *Challenges and opportunities for the implementation of the Charter of Fundamental Rights*.
- ★ **Θεματικά εγχειρίδια του FRA-Συμβουλίου της Ευρώπης/ΕΔΔΑ για το ευρωπαϊκό δίκαιο**: Απαγόρευση διακρίσεων (2018), Άσυλο (2014), Προστασία Δεδομένων (2018), Δικαιώματα του παιδιού (2015) και Πρόσβαση στη δικαιοσύνη (2016).
- ★ Η ετήσια έκθεση του FRA για τα θεμελιώδη δικαιώματα, *Fundamental Rights Report*, περιέχει **ειδικό κεφάλαιο** για τη χρήση του Χάρτη σε εθνικό επίπεδο.
- ★ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, **Ετήσιες εκθέσεις για την εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ**

FRA – ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Τηλ. +43 158030-0 – Φαξ +43 158030-699

fra.europa.eu

 [facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)

 twitter.com/EURightsAgency

 [linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)

Printed by Bietlot in Belgium

© FRA, 2019

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων
της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2019

Υπηρεσία Εκδόσεων
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Print ISBN 978-92-9474-154-7 doi:10.2811/497434 TK-03-18-084-EL-C
PDF ISBN 978-92-9474-153-0 doi:10.2811/721009 TK-03-18-084-EL-N